

Please note! This is a self-archived version of the original article.

Huom! Tämä on rinnakkaistalenne.

To cite this Article / Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Markkanen, U., Säilä, T. & Helminen, J. (2021) Sosiaali- ja terveysalan osaamisen kehittäminen lisä-, täydennys- ja erikoistumiskoulutuksilla. TAMKjournal, 17.9.2021.

URL: <https://sites.tuni.fi/tamk-julkaisut/terveys/sosiaali-ja-terveysalan-osaamisen-kehittaminen-lisa-taydennys-ja-erikoistumiskoulutuksilla-ulla-markkanen-tiina-saila-ja-jari-helminen/>

Sosiaali- ja terveysalan osaamisen kehittäminen lisä-, täydennys- ja erikoistumiskoulutuksilla | Ulla Markkanen, Tiina Säilä ja Jari Helminen

17.9.2021

Opetus- ja kulttuuriministeriö johtaa vuosina 2019–2023 parlamentaarista jatkuvan oppimisen uudistusta. Uudistuksen tavoitteena on lisätä niin muunto-, täydennys- kuin erikoistumiskoulutuksia. Tavoite on, että syntyy monimuotoisia ja työelämälähtöisiä koulutuskokonaisuuksia. (OKM n.d.). Artikkelissa kuvataan jatkuvan oppimisen koulutuskokonaisuuksien rakentamista neljän sosiaali- ja terveysalan (SOTE) osaamisalueen näkökulmasta. Työelämän näkemysten mukaan koulutuksia tulee kehittää siten, että osaamisen lisääminen ja syventäminen mahdollistuu eri koulutusmuotojen välillä.

Kehittämistyön tausta

Korkeakoulujen odotetaan kehittävän toimintaansa ja koulutustarjontaansa jatkuvan oppimisen alustana. (OKM n.d.) Korkeakoulujen lainsäädännön ja rahoitusmallin viimeisissä muutoksissa painotus on jatkuvan oppimisen mahdollisuuksien vahvistamisessa. Jatkuvan oppimisen muotoja ja sisältöjä ei muutoksia tehtäessä ole kuitenkaan juurikaan kuvattu. (Arene 2021.) Syyskuussa 2019 käynnistyneen valtakunnallisen ja Euroopan sosiaalirahaston

(ESR) rahoittaman Sote-alan ammattilaisen jatkuvan oppimisen tiekartta (SOTETIE) -hankkeen (kuva 1) yhtenä tehtävänä on selvittää sosiaali- ja terveysalan (SOTE) työelämätahon näkemyksiä jatkuvan oppimisen kehittämiseksi.

Kuva 1 SOTETIE-hankkeen tunnuskuva

Tässä artikkelissa kuvataan jatkuvan oppimisen koulutuskokonaisuuksien rakentamista neljän sosiaali- ja terveysalan (SOTE) osaamisalueen näkökulmasta. Artikkelissa kootaan yhteen SOTETIE-hankkeen aiemmissa julkaisuissa esitetyjä tuloksia ja tuodaan nämä laajemmin ammattikorkeakoulukentän ja SOTE-toimijoiden tietoisuuteen.

Tiedonkeruu työelämältä

Hanke toteutti maaliskuussa 2020 viisi työpajaa, yksi kullakin sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistoiminta-alueella. Työpajojen tavoitteena oli kartoittaa SOTE-ammattilaisten (n=53) näkemyksiä alan osaamisen kehittämistarpeista fasilitoidun keskustelun avulla. Työpajoja

edelsi nettipohjainen Webropol-kysely, joka tuotti 229 vastausta. Työpajojen jälkeen aineistoa täydennettiin uudella kyselyllä, joka lähetettiin huhtikuussa sähköpostitse samoille henkilöille kuin alkukysely ja työpajakutsu (n >1000). Vastauksia saatiin 216 SOTE-ammattilaiselta. (Helminen, Markkanen & Säilä 2020a; Helminen, Markkanen & Säilä 2020b.)

Vuoden 2020 kyselyissä ja työpajoissa kartoitetuista SOTE-alan osaamisen kehittämistarpeista korostui neljä osaamisaluetta: kriisi- ja traumatyön osaaminen, perhetyön sekä perhehoitotyön osaaminen, vammaistyön, kehitysvammatyön ja kehitysvammaisten hoitotyön osaaminen sekä gerontologisen sosiaalialan työn ja gerontologisen hoitotyön osaaminen. (Helminen, Markkanen & Säilä 2020c; Helminen, Markkanen & Säilä 2020d.)

Tiedonkeruuta jatkettiin huhtikuussa 2021 kolmannella, täydentävällä Webropol-kyselyllä, joka lähetettiin samoille SOTE-ammattilaisille kuin vuoden 2020 kyselylinkit ja työpajakutsut. Kyselyssä vastaajia pyydettiin kuvaamaan edellä mainittujen neljän osaamisalueen sisältöjä ja sisältöjen soveltumista lisäkoulutuksiin (kesto ½–2 päivää), lyhytkestoisiin täydennyskoulutuksiin (laajuus 1–5 opintopistettä), pitkäkestoisiin täydennyskoulutuksiin (laajuus 15–30 opintopistettä) ja erikoistumiskoulutuksiin (laajuus vähintään 30 opintopistettä). (Säilä, Markkanen & Helminen 2021.) Kyselyaineisto käsiteltiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä.

Kriisi- ja traumatyön koulutusten sisältöjä

Vuoden 2021 kyselyyn vastasi 115 SOTE-ammattilaista, joista 74 (64 %) esitti sisältöjä kriisi- ja traumatyön jatkuvan oppimisen eri koulutusmuotoihin (Säilä ym. 2021). Kriisi- ja traumatyön lisäkoulutuksen sisältöä he kuvasivat ilmaisulla ”perusteet” ja painottivat tässä ymmärryksen rakentamista akuutista tai traumatisoivasta kriisistä sekä kriisissä olevan henkilön kohtaamisesta. Kriisi- ja traumatyön lyhytkestoista täydennyskoulutusta kuvatessaan he käyttivät ilmaisuja orientaatio ja perehtyminen.

Koulutus voi sisältää esimerkiksi ihmisen auttamista eri alojen ammattilaisten yhteistyönä. Kriisi- ja traumatyön pitkäkestoisen täydennyskoulutuksen yhteydessä vastaajat käyttivät ilmaisuja syventyminen, erikoistumisen vaatimus ja työvalmiuksien hankkiminen. Tällöin voidaan perehtyä esimerkiksi traumatisoivien kokemusten vaikutukseen ihmisen ajatteluun, toimintaan, minäkuvaan ja itsetuntoon. Lisäksi painotuksen tulee vastaajien näkemyksen mukaan olla kriisi- ja traumatyön menetelmissä. Kriisi- ja traumatyön erikoistumiskoulutuksessa painopiste pitäisi suunnata pitkäkestoisen työskentelysuhteen luomiseen vakavasti traumatisoituneen ihmisen kanssa. Vastaajien mukaan erikoistumiskoulutuksen suorittaneella on syytä olla valmiudet perehdyttää kollegoitaan kriisi- ja traumatyöhön. (Helminen, Markkanen & Säilä 2021b.)

Perhetyön ja perhehoitotyön koulutusten sisältöjä

Vuoden 2021 kyselyn vastaajista 61 (53 %) esitti sisältöjä perhetyön ja perhehoitotyön jatkuvan oppimisen eri koulutusmuotoihin. Perhetyön ja perhehoitotyön lisäkoulutuksen sisällöstä he tuottivat ilmaisun perhetyön ja perhehoitotyön perusteet, jolloin koulutus voi käsitellä muun muassa erilaisia työmuotoja kuten ennakoiva perhetyö ja tehostettu perhetyö. Perhetyön ja perhehoitotyön lyhytkestoiseen täydennyskoulutuksen sisältöä kuvattiin ilmaisuilla perehtyminen ja perustaidot. Tällöin voidaan esimerkiksi ottaa haltuun

menetelmiä, jotka edistävät ja tukevat perheen selviytymistä. Perhetyön ja perhehoitotyön pitkäkestoisen täydennyskoulutuksen tavoitteita vastaajat kuvasivat ilmaisuilla osaamisen syventäminen ja työvalmiuksien hankkiminen. Vastaajat esittivät muun muassa vaativiin työmenetelmiin perehtymisen soveltuvan tähän koulutusmuotoon.

Perhetyön ja perhehoitotyön erikoistumiskoulutuksen jälkeen SOTE-ammattilaisella nähtiin olevan valmiuksia kollegojen perehdyttämiseen sekä perhetyön ja perhehoitotyön kehittämiseen. Samoin kuin pitkäkestoisessa täydennyskoulutuksessa myös erikoistumiskoulutuksessa tulee vastaajien näkemyksen mukaan perehtyä terapeuttisiin työmenetelmiin, joista mainittiin muun muassa Theraplay ja VIG-ohjaus, mutta myös lyhytterapian eri suuntaukset sekä perheterapia. (Helminen, Markkanen & Säilä 2021c.)

Vammaistyön ja kehitysvammaisuuden / kehitysvammaisten hoitotyön koulutusten sisältöjä

SOTE-ammattilaisista 55 (48 %) esitti vammaistyön ja kehitysvammaisuuden / kehitysvammaisten hoitotyön (jatkossa vammais- ja kehitysvammaisuuden) osaamisen sisältöjä jatkuvan oppimisen eri koulutusmuotoihin. Lisäkoulutusta kuvattiin sanoilla perustietoa vammaisuudesta. Sen tulee tuottaa osaamista ja valmiuksia työskennellä vammaisten ja kehitysvammaisten ihmisten kanssa kaikissa SOTE-alan työympäristöissä. Vastaajien näkemyksen mukaan lyhytkestoisen täydennyskoulutuksen tavoitteena on vammais- ja kehitysvammaisuuden erityispiirteisiin perehtyminen. Näin ollen esimerkiksi erilaiset vuorovaikutukseen perustuvat työkäytännöt ja teknologia-avusteinen asiakastyö soveltuvat lyhytkestoisen täydennyskoulutuksen sisällöiksi.

Pitkäkestoisen täydennyskoulutuksen yhteydessä vastaajat käyttivät muun muassa ilmaisia aiheeseen syventymisen ja erikoistumisen. Kahteen edelliseen koulutusmuotoon verrattuna aihepiiriä tarkasteltiin monipuolisemmin ja perusteellisemmin. Lisäksi mukaan ehdotettiin uutena asiana itsenäistymisen edistämiseen liittyvät sisällöt. Erikoistumiskoulutukseen SOTE-ammattilaiset sijoittivat samoja sisältöjä kuin edellä esiteltyihin koulutusmuotoihin. Erikoistumiskoulutuksen yhteydessä SOTE-ammattilaiset viittasivat myös monivammaiseen ihmiseen ja hänen mahdollisiin liitännäissairauksiinsa. Lisäksi esiin nostettiin kollegojen perehdyttäminen, kehittäminen ja johtaminen. (Helminen, Markkanen & Säilä 2021d.)

Gerontologisen sosiaalialan työn ja hoitotyön koulutusten sisältöjä

Gerontologisen sosiaalialan työn ja hoitotyön jatkuvan koulutuksen sisältöihin ehdotuksia teki 48 (42 %) SOTE-ammattilaista. Lisäkoulutuksen sisältöjä he kuvasivat ilmaisuilla perusteet, yksittäisten asioiden esittely ja alan työkaluihin perehtyminen. Lisäkoulutuksen sisällöiksi soveltuivat ikäihmisen hyvinvointiin, terveyteen ja toimintakykyyn vaikuttavien asioiden tarkastelu sekä esimerkiksi ikäihmisten yksinäisyysasteeseen sekä mielenterveys- ja päihdeongelmiin perehtyminen. Lyhytkestoisen täydennyskoulutuksen tavoitteena tulee vastaajien näkemyksen mukaan olla gerontologisen sosiaalialan työn ja hoitotyön erityispiirteisiin syventyminen. He painottivat muun muassa ikäihmisten osallisuutta lisääviin ja voimavaralähtöisiin työmenetelmiin tutustumista ja perehtymistä.

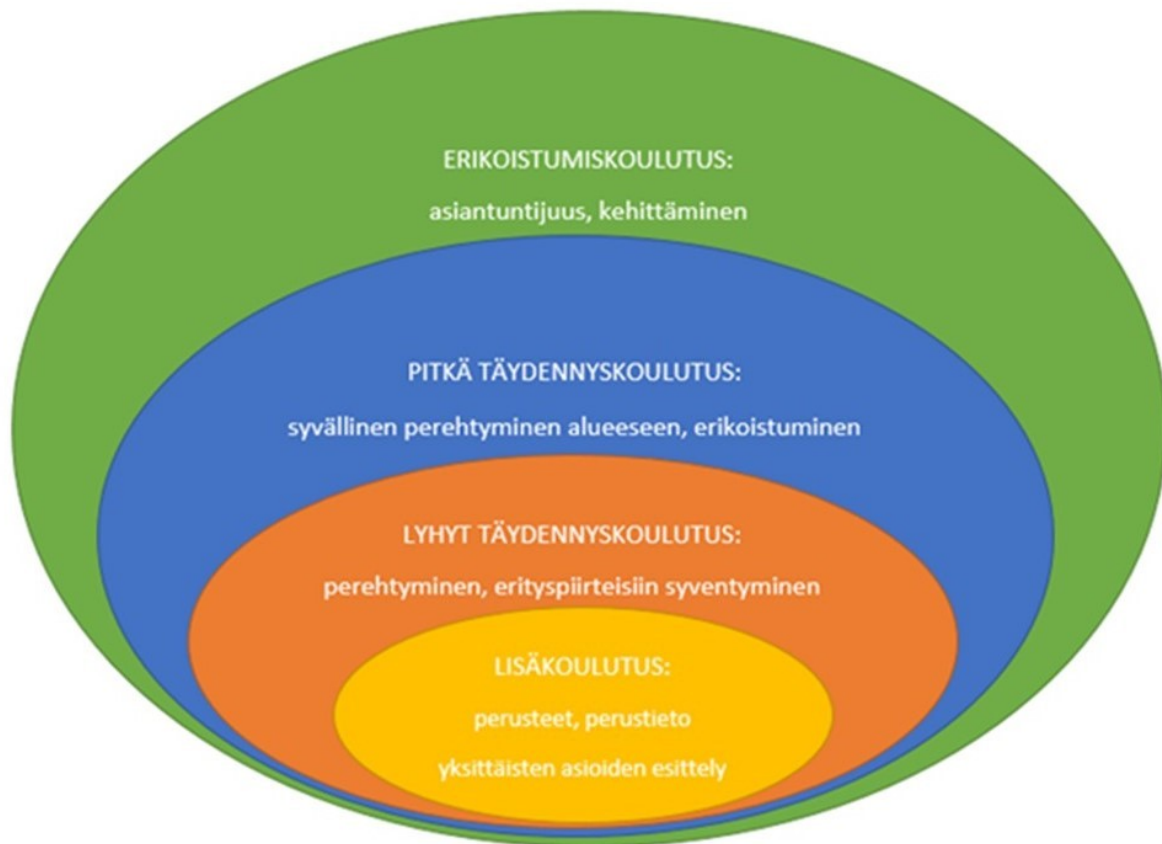
Pitkäkestoisen täydennyskoulutuksen yhteydessä vastaajat käyttivät muun muassa ilmaisua syvällisempi perehtyminen alueeseen. Heidän mukaansa tällöin voidaan perehtyä esimerkiksi laajemmin ikääntyneiden asemaan suomalaisessa yhteiskunnassa. SOTE-ammattilaisten näkemysten mukaan gerontologisen sosiaalialan työn ja hoitotyön erikoistumiskoulutuksen suorittaneen ammattilaisen tulee olla osaamisalueensa asiantuntija ja kehittäjä. (Helminen, Markkanen & Säilä 2021 a.)

Jatkuvan oppimisen koulutusten kehittäminen

SOTE-alan ammattilaisten koulutustarpeet ovat moninaisia. Alan ammattilaisten mukaan koulutusten järjestäjien, kuten ammattikorkeakoulujen, tulee kyetä reagoimaan nopeasti ja joustavasti alalla ilmeneviin osaamisen kehittämistarpeisiin. Lisäksi koulutustarjonnan on vastattava ajankohtaisiin ilmiöihin sekä yhteiskunnan ja työelämän muutoksiin.

Jatkuvan oppimisen koulutusmuotoja ja niiden sisältöjä on kehitettävä korkeakoulujen ja työelämätahojen yhteistyönä.

Niin sosiaali- kuin terveysalan ammattilaisten on helppo kuvata ammattialansa osaamisen kehittämistarpeita, mutta havaitun osaamistarpeen kehittämiseen sopivan jatkuvan oppimisen koulutusmuodon määrittely vaikutti vaikeammalta. SOTETIE-hankkeen tulokset osoittavat, että jatkuvan oppimisen koulutusmuotoja ja niiden sisältöjä on kehitettävä korkeakoulujen ja työelämätahojen yhteistyönä.

Kuva 2 Jatkuvan oppimisen eri koulutusmuodot ja niiden tuottama osaaminen

Maaliskuussa 2021 tehdyn kyselyn vastaajat totesivat, että koulutuksia on paljon tarjolla, mutta toisaalta niitä kaivattiin myös lisää. Vastaajat kaipasivat edelleen monipuolisempia sisältöjä ja toteutustapoja. Vastaajat esittivät, että koulutuksista voisi jatkossa rakentaa laajempia kokonaisuuksia, joissa aikaisemmin suoritettuja koulutuksia voisi hyväksilukea. Lisäkoulutukset, lyhyet täydennyskoulutukset, pitkät täydennyskoulutukset ja erikoistumiskoulutukset muodostavat jatkuvan oppimisen kouluspaletin, jonka osiot tuottavat eritasoista osaamista yksittäisistä perusasioista syvällisen asiantuntijuuden kehittämiseen (kuva 2). Aikuisopiskelijan näkökulmasta nykyinen koulutuskenttä on pirstaleinen ja vaikeasti hahmotettava. Yhteissuunnittelulla voidaan luoda parhaat mahdolliset edellytykset työelämässä olevien osaamisen jatkuvalla kehittämisellä.

Lähteet

Arene. 2021. Arenen lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksesta ja siihen liittyviksi laeiksi. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene 25.3.2021. Viitattu 19.8.2021 https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Lausunnot/2021/OKM_VN-727-2021%20Arenen%20lausunto%20jatkuvan%20oppimisen%20ja%20ty%C3%B6llisyyden%20palvelukeskuksesta%2025.3.2021.pdf?_t=1616658526

Helminen, J., Markkanen, U. & Säilä, T. 2020a. Kokemuksia työpajan järjestämisestä ja merkityksestä tiedon tuottamisessa. Blogit Savonia 21.4.2020. Viitattu 19.8.2021. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020050625411>

Helminen, J., Markkanen, U. & Säilä, T. 2020b. Sosiaalialan osaamisen kehittäminen lisä-, täydennys- ja erikoistumiskoulutuksilla. Blogit Savonia 26.5.2020. Viitattu 19.8.2021. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020080448078>

Helminen, J., Markkanen, U. & Säilä, T. 2020c. Sosiaali- ja terveysalalla havaittuja osaamisen ja erikoistumisen kehittämistarpeita. Blogit Savonia 27.3.2020. Viitattu 19.8.2021. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020050625457>

Helminen, J., Markkanen, U. & Säilä, T. 2020d. Sosiaali- ja terveysalan ehdotuksia erikoistumiskoulutuksiksi. Blogit Savonia 26.5.2020. Viitattu 19.8.2021. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020080448064>

Helminen, J., Markkanen, U. & Säilä, T. 2021a. Gerontologisen sosiaalialan työn ja hoitotyön osaamisen kehittäminen kouluttautumalla – SOTETIE-hanke ja osaamisen kehittämistarpeiden kartoittaminen. Blogit Savonia 23.4.2021. Viitattu 19.8.2021. <https://blogi.savonia.fi/sotetie/2021/04/23/gerontologisen-sosiaalialan-tyon-ja-hoitotyon-osaamisen-kehittaminen-kouluttautumalla-sotetie-hanke-ja-osaamisen-kehittamistarpeiden-kartoittaminen/>

Helminen, J., Markkanen, U. & Säilä, T. 2021b. Kriisi- ja traumatyön osaamisen kehittäminen kouluttautumalla – SOTETIE-hanke ja osaamisen kehittämistarpeiden kartoittaminen. Blogit Savonia 23.4.2021. Viitattu 19.8.2021. <https://blogi.savonia.fi/sotetie/2021/04/23/kriisi-ja-traumatyon-osaamisen-kehittaminen-kouluttautumalla-sotetie-hanke-ja-osaamisen-kehittamistarpeiden-kartoittaminen/>

Helminen, J., Markkanen, U. & Säilä, T. 2021c. Perhetyön ja perhehoitotyön osaamisen kehittäminen kouluttautumalla – SOTETIE-hanke ja osaamisen kehittämistarpeiden kartoittaminen. Blogit Savonia 23.4.2021. Viitattu 19.8.2021. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2021053132446>

Helminen, J., Markkanen, U. & Säilä, T. 2021d. Vammais- ja kehitysvammatyön sekä kehitysvammaisten hoitotyön osaamisen kehittäminen kouluttautumalla – SOTETIE-hanke ja osaamisen kehittämistarpeiden kartoittaminen. Blogit Savonia 23.4.2021. Viitattu 19.8.2021. <https://blogi.savonia.fi/sotetie/2021/04/23/vammais-ja-kehitysvammatyon-seka-kehitysvammaisten-hoitotyon-osaamisen-kehittaminen-kouluttautumalla-sotetie-hanke-ja-osaamisen-kehittamistarpeiden-kartoittaminen/>

OKM. (n.d.). Jatkuva oppiminen. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Viitattu 26.5.2021.
<https://minedu.fi/jatkuva-oppiminen>

Säilä, T., Markkanen, U. & Helminen, J. 2021. Osaamisen kehittäminen kouluttautumalla.
Blogit Savonia 22.4.2021. Viitattu 19.8.2021. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2021053132361>

Kirjoittajat

Ulla Markkanen

Lehtori

Terveyspalvelut-yksikkö, TAMK

ulla.markkanen@tuni.fi

Tiina Säilä

Lehtori, Röntgenhoitajan tutkinto-ohjelman tutkintovastaava

Hyvinvointi- ja terveysteknologia -yksikkö, TAMK

tiina.saila@tuni.fi

Jari Helminen

Yliopettaja

Innovaatiotoiminnan tulosalue, Diakonia-ammattikorkeakoulu

jari.helminen@diak.fi

Kuvituskuva: Jonne Renvall/Tampereen yliopisto